

Hylli i Dritës

Ubi Spiritus Domini, ibi libertas.

(II. ad Cor. III. 17).

---

1. Burri, burrë; e grueja, grue	Fq 185
2. Ëmni „Shqyptár e Arbnuer“	„ 198
3. Bisedim gjuhe .	„ 205
4. Iliada e Homerit	„ 209
5. Mësimi i gjuhës Shqype në Romë në shekullin e XVIII-XIX	„ 215
6. Nji dorshkrim i vjetës 1671 mbi Shqypni	„ 223
7. Mirdita	„ 228
8. Te rremimet e nji Kishës së hershme	„ 235
9. Perparime të mdhá n' Arkeologi	„ 239

BURRI, BURRË; E GRUEJA, GRUE.

Koedukata nuk e bân bazen e civilizimit nierzuer. Historia edhe arsyeja vetë na e dishmojn.

Na shqyphtarët prandej mund të bâjm edhe pá të për me mârre kulturen okcidentale. Do t' a mârrim e do t' a zbatojm ket mëndyrë rritje, po e pá, se na bje mirë; por, po kje, se ásh t má fort për dâm se për dobí, nuk do t' a pranojm.

Kundra rritjes së perbashktë të shqyphtarvet ásh klima e vendit t' onë; pengimet e rreziqet, nder të cillat kish me ndeshë trajtimi i moshës së ré shqyptare, e bân të vishtirë rritjen e perbashktë të dy gjinive; shpirti shqyptar, qi e don burrin burrë, e gruen grue, nuk e lëjon. Mandej kjo mëndyrë rritje, me gjêje në të cillen gjindemi, ásh e pamujtun nder né: na nuk kemi pedagogj me kompetencë, qi t' a studjojn në themel e t' a zbatojn ket system rritje si çë lypet për shqyptarë; në tjetren anë, djelmvet e bijavet shqyptare sod u mungon ajo kulturë shpirtnore, ajo zotsí vehtjake, pá të cillat koedukata nuk ká si mendohet.

Kúr na, në numrin e Frorit i tfaqem e i zhvilluem të gjitha këto arsye, mendimi i jonë kundra koedukatës bân i një pershtypje të randë nder disá rrethe intelektualsh shqyptarë, mardje u gjet kush të na i mërrte fjalët skarrapurri e arsyetimet t' ona t' i dallote për „shejtanlleqe”. (1)

(1) Shih fletoren «Ora» N. 313, 314 me 3 e 4 marc k. v., kú shkrintari, me pseudonimin *Limi*, porsí gazetár e jo porsí dijetár, matet me qitë poshtë sprovët t' ona, tue

Gjithkush ka at mendimin e vet; por, Zot, e pastë për të mirë e të marrë të kombit. Edhe na, at mendimin t'onë duem t' a thomi botnisht e pa nderlikime.

Per posë arsyeve të tregueme syfri, koedukata nuk bân për në për ndryshime të mëdhá, qi janë ndermjet dy gjinivet, për pozicion të ndryshem qi kan shoqnisht e politikisht burri e grueja, gjithkund e sidomos nder në, e pse ideali i edukatës ástht m' e bá djalin burrë e vajzen grue në veshtrim të njëmendtë.

*
*   *
*

Ndryshimet e mëdhá ndermjet dy gjinivet e bájti të vish-

thanë: 1. „Auktorët, qi ka perdorë Hylli i Dritës janë teper fetarë“. — Mos të ngutet! Të marrë në dorë historin, e ka me gjetë se Herbart me njëzet e sá auktorë të permendun nuk kjenë nesh, madje disá edhe liberala. Sá për Fenelon, të hjekë kësulen kúr e permendë. Nji e katert e kulturës e e zotsis pedogogike e Fenelon-it kish me i dalë njaft e ndoshta edhe me i teprue Limit. — 2. „Kúr të bisedojm për shkollat mikste, nuk duhet të mendojm si mbas gjéjes s'onë“ (sic). Po, mbas gjéjes s'onë jo, mbas mendimit botnuer jo, e si mund të mendohet nji edukatë shqyptare-kulturale e shkputun prej gjéjes shqyptare e prej mendimit të prisavet të botës së qytetnueme! — 3. „Duhet të mendojm idealisht . . . tue u bazue má teper në realitet e në praktikë, se sá në mendimin e auktorvet të huej....“ Në ket pikë nuk i gjegjim Limit. Dër qi mos të kallzojë shka don me thanë me mendue *idealisht*, pá marrë para sýsh idealin edukativ për të cillin shkru jeten auktorë në zá, e nji heri me mendue praktikisht, pá shikjue gjéjen t'onë shqyptare, thanat e tija për në janë lojë fjalësh e kurrjá tjeret. — 4. „Idea e formimit të shkollave qendron në bashkimin e fëmivet 4-5 vjetsh . . . mbasi ata nuk áijnë gjá nga shejtanliqet të cillat perdorë si argument Hylli i Dritës !!! Kë kujton se kerkohet me u bâm shkollat mikste tue fillue nga shkollat e nalta“. — I shkreti Lim kënká në të marrë! Nuk po díka se mbas parimit edukativ t'onë, që perpara se aj të xete bankat e shkollës, këtë në Shkoder, nder dy strehët foshnjore rriten së bashku djelm e varza 5-6 vjeçarë. Për na mrapanikët e kemi çue edhe má pertej koedukaten; të vijë Limi këtë e kemi m'e percjellë në ndo' i shkollë katundi të majtun prej dore s'onë, ká djelm e varza mësohen së bashku edhe në I e II fillore.

Para këtij fakti, vall kujdo t' i jesin shejtanleqet, Limit a për Hyllit? Nuk po e çojm má giatë, për urtí kish me këne për Limin të shihthe kjartë se Hylli mërrret me Koedukatë në parim e porsí system rritje për brezni, edhe me arsye e me fakte që pöshtë fjalen e dikuj qi tha se «bazen e çivilizimit nierzuer e perbân edukata e perbashktë.» — Fjala fjalen nuk e muen, për pánët qindrojn kështú. Tjerat arsye permahen në zhvillimin e këtij artikulli.

